

УДК 929

[https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318046](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318046)

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова,
кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології,
Шампанський провулок 2, м. Одеса, 65058, Україна

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ЄВГЕНІЯ АНАТОЛІОВИЧА ЧЕРКЕЗА

Двадцять сьомого листопада 2024 року перервалось життя відомого вченого, доктора геолого-мінералогічних наук, професора кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Черкеза Євгена Анатолійовича. Світла пам'ять про Євгена Анатолійовича назавжди залишиться в серцях друзів, колег, учнів.

Ключові слова: Черкез Євген Анатолійович, інженерна геологія, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Двадцять сьомого листопада 2024 року пішов із життя видатний науковець, доктор геолого-мінералогічних наук, професор кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Євген Анатолійович Черкез.

Життєвий і професійний шлях Євгена Анатолійовича є яскравим прикладом того, як щоденною працею можна досягати поставлених амбітних цілей.

Народився Євген Анатолійович 26 вересня 1948 р. в Одесі. Після закінчення середньої школи (1966) працював підземним робітником в Одеському противозсувному управлінні, де і відбулася для молодого Євгена доленосна зустріч з тодішнім начальником цього управління, видатним вченим в галузі інженерної геології та гідрогеології Ігорем Петровичем Зелінським, котрий згодом став не лише вчителем, а й другом, з яким вони разом досягали вражаючих результатів у науці.

У 1972 р. Євген Анатолійович закінчив геологічне відділення геолого-географічного факультету Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова за спеціальністю: геологічна зйомка та пошуки родовищ корисних копалин – морська геологія. З 1974 року його життя тісно пов'язане з Одеським національним університетом імені І. І. Мечникова, де він пройшов шлях від асистента кафедри інженерної геології і гідрогеології до професора. У 1976 р. Євген Анатолійович захистив кандидатську дисертацію на тему «Зсуви північно-західного узбережжя Чорного моря, їх вивчення та прогноз методами лабораторного моделювання». Працював старшим викладачем кафедри інженерної геології і гідрогеології (1978), доцентом кафедри (1979–1995 рр.). Навчався в докторантурі (1988–1991 рр.). У 1994 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора геолого-мінералогічних наук на тему «Зсуви північно-західного узбережжя Чорного моря (моделювання, прогноз стійкості схилів та оцінка ефективності протизсувних заходів)». Атестат професора кафедри інженерної геології і гідрогеології отримав у 2004 р.

У 1997 р. Є. А. Черкез очолив кафедру інженерної геології і гідрогеології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова і залишався її незмінним керівником протягом 19-ти років. Протягом 2007–2020 рр. обіймав посаду декана геолого-географічного факультету.

Особливого значення Євген Анатолійович надавав збереженню та розвитку наукової школи з проблем інженерної геодинаміки, в якій він сам сформувався як вчений та педагог і над зміцненням якої він невтомно працював до останнього дня свого життя. Його праці та дослідження з питань вивчення напружено-деформованого стану масивів порід, прогнозу довготривалої стійкості схилів, сейсмічного мікрорайонування і оцінці сейсмічної небезпеки територій, заходів та ефективності інженерного захисту територій від небезпечних геологічних процесів внесли фундаментальний внесок у розвиток інженерної геології. Багато уваги Євген Анатолійович приділяв вивченню закономірностей внутрішньорічних і міжрічних варіацій ключових параметрів режиму підземних вод у зв'язку з дією природно-техногенних чинників, що дозволило запропонувати довгостроковий прогноз режиму підземних вод. Важливі результати для оцінки впливу структурно-тектонічних умов на формування та інтенсивність розвитку

екзогенних геологічних процесів були отримані Євгеном Анатолійовичем з колегами по кафедрі в період експедиційних робіт на о. Зміїний.

Євген Анатолійович, окрім наукової діяльності, багато сил і часу витрачав на впровадження теоретичних розробок у практику. У межах прикладних проектів під его керівництвом розроблялися схеми протизсувних та берегозахисних споруд на узбережжі Чорного моря, водозниження на території Одеси, виконувались розрахунки стійкості схилів Одеського узбережжя, порту Південний, Чорноморськ, велися дослідження щодо встановлення причин деформацій Одеського національного академічного театру опери та балету, причини довгострокових кризових змін стану Куяльницького лиману та їх залежність від природних і антропогенних факторів та багато інших.

Євген Анатолійович брав участь у розробці державних будівельних норм України: «Захист від небезпечних геологічних процесів. Основні положення проектування» (2010 р.); Настанова щодо інженерного захисту територій, будівель і споруд від зсувів та обвалів (2016); Інженерний захист територій, будівель і споруд від зсувів та обвалів. Основні положення (2017); Основи і фундаменти будівель та споруд (2018).

Особливе місце у житті Євгена Анатолійовича займала експертна діяльність з питань стійкості схилів Одеси та безпеки будівництва у складних інженерно-геологічних умовах. На одеському телебаченні Євген Анатолійович завжди виступав як один із найшановніших експертів з питань розвитку і прогнозу зсувних процесів.

Основні наукові досягнення – це 6 колективних монографій, більше сотні наукових публікацій, науково-технічні звіти (держбюджетної і госпдоговірної тематики), участь у міжнародних проектах та незчисленні професійні виступи на різноманітних наукових конференціях та з'їздах.

За фундаментальні дослідження на тему «Закономірності деформації верхньої частини тектоносфери Землі, що встановлені теоретичними та експериментальними методами» в 1996 році Євген Анатолійович був удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки (у співавторстві з колегами з Одеського університету, Дніпропетровської гірничої академії та інституту геофізики).

Євген Анатолійович був Член-кореспондентом Міжнародної академії наук Євразії, членом Національної ради Академії інженерних наук України з проблем інженерної геології і геоєкології, членом спеціалізованих вчених рад по присвоєнню наукових ступенів кандидата (доктора філософії) і доктора наук.

За свою сумлінну, бездоганну та високопрофесійну працю нагороджений численними нагородами, відзнаками і грамотами, серед яких «Відмінник освіти», грамота Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом», почесна відзнака Одеського міського голови, почесна грамота та відзнака Одеської обласної ради, подяки та почесні грамоти від Одеського національного університету імені І. І. Мечникова та багато інших.

Євген Анатолійович був визнаним фахівцем, який завжди втілював найвищі принципи і цінності. Він був не лише вченим, а й взірцем інтелігентності, справедливості та професіоналізму. Це повною мірою розкрилося під час його роботи деканом Геолого-географічного факультету. Він користувався великою повагою серед колег і студентів. Він вмів донести найскладніші наукові ідеї доступно й натхненно, заохочуючи нові покоління до наукового пошуку. Його внесок у науку і життя оточуючих залишиться світлим спогадом, що надихає.

Пам'ять про Євгена Анатолійовича назавжди залишиться в серцях тих, хто мав щастя знати його та працювати поряд з ним. Важко усвідомити та погодитись із тим, що Євгена Анатолійович вже з нами немає, бо пам'ять тримає кожну мить спілкування. Світла пам'ять Євгену Анатолійовичу.

Друзі, колеги, учні

Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of Marine Geology, Hydrogeology, Engineering Geology
and Paleontology
Shampansky, 2, Odessa, 65082, Ukraine

IN BRIGHT MEMORY OF YEVGENY ANATOLYOVICH CHERKEZ

Life of Yevgeny Anatolyovich Cherkez, the famous Ukrainian scientist, doctor of geological and mineralogical sciences, professor in the Department of Marine Geology, Hydrogeology, Engineering Geology and Paleontology at the Odesa I. I. Mechnikov National University, unexpectedly interrupted on November, 27, 2024. The bright memory of Yevgeny Anatolyovich will always live among friends, comrades, colleagues, students and will remain forever in our hearts.

Keywords: Yevgeny Anatolyovich Cherkez, engineering geology, Odesa I. I. Mechnikov National University.